

PRO EUROPA

Gazeta Ligii PRO EUROPA Liga hírlapja – 1-3 / 2002

Laura ARDELEAN

De la toleranță la dialogul intercultural

„Mai trebuie să pledăm pentru toleranță și dialog intercultural?“ a fost una dintre întrebările la care am căutat un răspuns în pragul manifestărilor cu acest nume. Voltaire definea

toleranța ca o lege a naturii aplicată inimii tuturor oamenilor. Ideea toleranței — văzută ca o virtute — sau schimbările pe care societatea, cel puțin cea ardeleană, le-a înregistrat, pot induce trecerea pragului despre care vorbea Jankélévitch: „Toleranța — oricât de puțin atrăgător ar suna cuvântul — rămîne o soluție acceptabilă în așteptarea a ceva mai bun. Pînă cînd oamenii vor putea să se iubească, sau pur și simplu să se cunoască și să se înțeleagă, să fie fericiți că au început să se suporte! Toleranța constituie deci o etapă provizorie.“ Este însă interculturalitatea domeniul în care am depășit „tranziția“?

Într-una din nopțile trecute mă aflu în „camera de așteptare“ a S.M.U.R.D. O încăpere îngustă cu lumină insuficientă și cu aspect de depozit în reamenajare. Puținele banchete erau ocupate de mai mult de 15 romi. În fundul încăperii, pe paturi improvizate mai dormeau încă cîțiva. Nu se cunoșteau între ei dar au inițiat un dialog în limba maghiară. Au trecut de la boală la medici și au sfîrșit prin a discuta despre religie. Un bărbat între două vîrste povestea despre „adevărata“ biserică care este Biblia și despre polemicile pe care le cîștigă cu reprezentanții diverselor biserici și numai cu argumente. Avansa ideea, pe care grupul o îmbrățișă rapid, dînd aprobator din cap, că adevărata credință stă în Biblie și că Biblia fiecăruia este Biserica sa. Unul dintre ei, mai agitat, care își însoțise

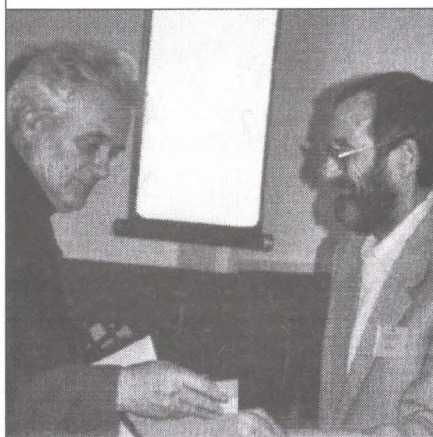
soția foarte bolnavă și acum aștepta un verdict, propuse „predicatorului“ să inițieze o rugăciune. S-au ridicat automat toți bărbații din încăpere și au format un cerc. Predicatorul rostea, cu incantații bisericești, o rugăciune în limba maghiară. Grupul intervenea din cînd în cînd cu cîte un „Amen“ stins. La final, ruga a fost preluată de un tînăr care tăcuse pînă atunci. A continuat în limba română cu rugăciunea și nimeni din grup nu a schițat nici un semn de surpriză. Apoi cercul s-a închis cu o rugăciune în limba romani după care fiecare și-a reluat așteptarea și timp de 5 minute s-a lăsat o tăcere adîncă. Apoi au început să-și spună fiecare necazurile, s-au reîntors la grijile care l-au adus acolo. Situația m-a impresionat tocmai prin atipicul ei. Aceste scene nu sînt, din păcate, încă parte a obișnuitului, a cotidianului. Ele au încă darul de a ne surprinde.

Se vorbește din '90 încoace de multiculturalitate, de trăirea interculturalității, dar încă nu toți sîntem obișnuiți cu manifestarea ei, încă ne impresionează, plăcut ce-i drept, dar ne surprinde, faptul de a descoperi că oameni simpli au trecut de la toleranță la interculturalitate văzută în cea mai clasică definiție a ei, au trecut de la etapa de a-l înțelege și a-l accepta pe celălalt așa cum este, la a-l transforma pe celălalt în partener, un similar și de ce nu, un prieten. Se vorbește de bilingvism, plurilingvism, dar nici măcar nu se aplică prevederile legale în materie, sau mai mult, există „plăcerea“ victimizării atunci cînd o comunitate (fie ea etnică, lingvistică sau confesională) își revendică niște drepturi. Vorbim de progrese, dar încă partide extremiste au procente ridicate în sondaje. Și exemplele ar putea continua. Și, pînă cînd majoritatea va trece pragul, va mai trebui să pledăm pentru toleranță.

Membrii de onoare
ai LPE 2002...

Petre M. Bănărescu (n. 1921), zoolog, zoogeograf, doctor docent în ihtiologie, membru al Academiei Române, membru onorific al Societății Americane de Ihtiologie și Herpetologie.
Participant activ la realizarea proiectelor ecologice ale LPE.

Dr. Hamar József (n. 1943), absolvent al Universității Kossuth Lajos din Debrecin, doctor în ecologie, președintele asociației Tisza Klub Szolnok (Ungaria), membru al Societății Internaționale de Limnologie.
Inițiator și coorganizator al proiectelor ecologice ale LPE.

CALENDAR * N A P T Á R

12 ianuarie — *Funcționarea și organizarea Inspectoratului de Poliție*, curs în cadrul Colegiului Democrației. Lector: colonel Rus-Pop Nicolae, purtătorul de cuvânt al Inspectoratului județean de Poliție.

19 ianuarie — *Forumul național al organizațiilor neguvernamentale*, ediția a VIII-a, organizat de Centras la București. Din partea LPE a participat Smaranda Enache.

19 ianuarie — *Drepturile omului în legislația românească*, curs în cadrul Colegiului Democrației. Lector: Renate Weber, președinta Fundației pentru o Societate Deschisă.

25-27 ianuarie — *A doua întâlnire regională a Centrelor pentru Pluralism din Balcani*, organizat de Fundația pentru Pluralism și Institute for Democracy in Eastern Europe la Timișoara. Din partea LPE a participat Haller István.

9 februarie — *Lăsatul secului din Pustiana*, festival organizat de Asociația Sfântul Ștefan din Pustiana. Din partea LPE au participat Smaranda Enache și Szokoly Elek.

15 februarie — *Minoritățile periclitare în Europa*, conferință organizată de Fundația Pro Minoritate la Budapesta. Din partea LPE au participat Smaranda Enache și Szokoly Elek.

18 februarie — *Integrarea copiilor romi în școlile din județul Mureș*, dezbateri organizată de Project on Ethnic Relations la Tîrgu-Mureș. Din partea LPE a participat Haller István.

19 februarie — Participarea studenților Colegiului Democrației la *procese în curs de derulare* la Judecătoria Tîrgu-Mureș.

20 februarie — *S. O. S. Sighișoara*, dezbateri publică organizată la București de LPE în colaborare cu Grupul pentru Dialog Social și Asociația Sighișoara Durabilă.

24 februarie – 3 martie — *Sesiunea a II-a a Academiei Interculturale Transsylvania*, cu tema: Comunitatea maghiară din România, desfășurată la Șumuleu Ciuc.

2 martie — *A IV-a conferință națională a Cercului Liberal din cadrul UDMR*, organizat la Cluj. Din partea LPE au participat Smaranda Enache și Szokoly Elek.

2-3 martie — *Regionalism*, sesiunea Colegiului Democrației desfășurată la Sovata. Referenți: Smaranda Enache, Alexandru Cistelean, Szokoly Elek, Mircea Suhăreanu.

16 martie — *Elemente de cultură și istorie ale comunității săsești din Transilvania*. Curs în cadrul Colegiului Democrației. Lector: Szegedi Edit, profesor universitar la Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj.

18-24 martie — *Săptămîna toleranței și a dialogului intercultural*.

26 martie — *Funcționarea Prefecturii județului Mureș*, curs în cadrul Colegiului Democrației. Lector: Burkhárdt Árpád, subprefect.

25 martie — *Evaluarea Conferinței mondiale împotriva rasismului*, seminar pentru experți, organizat de International Service for Human Rights la Geneva. Din partea LPE a participat Smaranda Enache.

január 12 — *A rendőrfelügyelőség szerkezete és működése*, Rus-Pop Nicolae ezredes, a Maros megyei rendőrfelügyelőség szóvivőjének előadása a Demokrácia Kollégiuma számára.

január 19 — *A civil szervezetek VIII. országos fóruma* a Centras szervezésében, Bukarestben. A PEL részéről Smaranda Enache vett részt.

január 19 — *Az emberi jogok a román törvénykezésben*, Renate Weber, a Nyílt Társadalomért Alapítvány elnökének előadása a Demokrácia Kollégiuma számára.

január 25-27 — *A Balkáni Pluralizmusközpontok második Regionális találkozója* a Pluralizmusért Alapítvány és az Institute for Democracy in Eastern Europe szervezésében, Temesváron. A PEL részéről Haller István vett részt.

február 9 — *Húshagyó kedd Pusztinán*, a pusztinai Szent István Egyesület által szervezett fesztivál. A PEL részéről Smaranda Enache és Szokoly Elek vettek részt.

február 15 — *Veszélyeztetett kisebbségek Európában*, a Kisebbségekért – Pro Minoritate Alapítvány által Budapesten szervezett konferencia. A PEL részéről Smaranda Enache és Szokoly Elek vettek részt.

február 18 — *A roma gyermekek iskolai integrációja Maros megyében*, helyzetelemzés a Project on Ethnic Relations szervezésében, Marosvásárhelyen. A PEL részéről Haller István vett részt.

február 19 — A Demokrácia Kollégium diákjai *tárgyalásokon* vettek részt a Marosvásárhelyi Bíróságon.

február 20 — *S. O. S. Segesvár*, a Társadalmi Párbeszéd Csoport és a Fenntartható Segesvár Egyesület együttműködésével a PEL által Bukarestben szervezett vitafórum.

február 24 – március 3 — *Transsylvania Interkulturális Akadémia II.*, Csíksomlyón megszervezett ülészaka, melynek témája: A romániai magyar közösség.

március 2 — *Az RMDSZ Szabadelvű Körének IV. országos konferenciája*, Kolozsvárott. A PEL részéről Smaranda Enache és Szokoly Elek vettek részt.

március 2-3 — *Regionalizmus*, a Demokrácia Kollégiuma szovátai ülészaka. Előadók: Smaranda Enache, Alexandru Cistelean, Szokoly Elek, Mircea Suhăreanu.

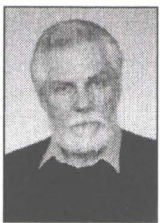
március 16 — *Az erdélyi szász közösség kultúrájának és történelmének elemei*. Szegedi Edit, a kolozsvári Babeș-Bolyai Egyetem tanárának előadása a Demokrácia Kollégiuma számára.

március 18-24 — *A tolerancia és az interkulturális párbeszéd hete*.

március 26 — *Maros megye Főispáni Hivatalának működése*, Burkhárdt Árpád alispán előadása a Demokrácia Kollégiuma számára.

március 25 — *A Rasszizmusellenes világkonferencia kiértékelője*, genfi szakértői szeminárium az International Service for Human Rights szervezésében. A PEL részéről Smaranda Enache vett részt.

Săptămîna cea mai lungă

Și iată, *Săptămîna Toleranței* a ajuns la cea de a 8-a ediție. În orașul în care acum 12 ani intoleranța a culminat prin tentativa de pogrom soldată cu victime (nu numai din partea agresorilor dar — ca urmare a unei neașteptate mobilizări defensive —, și din partea agresorilor), Liga Pro Europa încearcă an de an să vindece rănille comunității traumatizate fie încercînd să înlesnească cicatrizarea, fie recurgînd la cauterizare.

Dialogul intercultural inițiat cu multe speranțe de la prima ediție, ca unul din mijloacele cele mai promițătoare de terapie intensivă, după ce și-a lepădat iluziile și naivitățile, pare să-și aducă încet roadele. Chiar dacă modeste și adesea fragile. Uneori poate doar aparente. Nu odată demonstrative, vizînd mai de grabă simbolurile decît esența. Astăzi, nu-i așa, toți sîntem pro-europeni, mai pro-europeni decît europenii. De ce ne-am mira dacă Liga Pro Europa, nedispusă la compromisuri în privința valorilor, ar fi hulită în continuare de cei deveniți între timp pro-europeni “cu voie”. Puțini am fost, mulți am rămas! (Nu se întitulse una din cele mai murdare publicații fascistoide de după '89 în mod cinic *Europa*?)

Dar asta e. Între timp Pro Europa încearcă să-și vadă liniștită de treabă. Încearcă să sape încet malul mentalităților afectate de lunga boală, obosită uneori, ce-i drept, de încetineala exasperantă a vindecării, dar încăpățînată. Succesul resuscitării nu depinde adeseori de tenacitatea medicului? Și în cele din urmă rezultatul contează, nu-i așa?

Dacă ne-am pune întrebarea firească, acum după 12 ani de la “martie negru” și după opt ediții ale *Săptămîinii Toleranței*, dacă a scăzut simțitor intoleranța societății românești în general, iar cea a societății locale țîrgumureșene în special, ar trebui probabil să răspundem asemenea rabinului înțelept: și da, și nu. Da, pentru că în ciuda incapacității ieșirii din paradigma naționalistă — această adevărată dramă a societății românești — raționalitatea pragmatică a “țăranului” pare să biruie iraționalitatea arogant maladivă a “elitei”. Greutățile vieții de toate zilele pot fi din ce în ce mai puțin compensate prin apelul la orgolii naționale.

Un caz test în acest sens ar putea fi “cazul” deja clasic al Liceului Bolyai — care jucase un rol de vedetă în 1990 —, și care, deși a beneficiat de o malefică și iresponsabilă atenție mediatică pe plan național, iar partidele politice de opoziție, inclusiv cele (așa-zis) democratice, au făcut totul pentru a inflama situația, — doar doar vor ciupi niscaiva electorat amețit de *dampfuri* tricolore, — nu a mai putut avea mobilizarea de-acum un deceniu. Și chiar dacă cazul nu s-a închis încă, iar parte a partidelor și presei au tot interesul să-l țină cald, “mintea românului, cea de pe urmă” pare să biruie pasiunile iraționale și ipocriziile interesate.

Dar după experiențele șocante ale demonstrațiilor de intoleranță ale ultimului deceniu, portretul robot al românului desenat de un “extraterestru” ar avea probabil, asemenea lui Ianus, două fețe net distincte: una zîmbitoare, justificată de comparația cu exploziile de intoleranță, purificări etnice, războaie civile etc. din imediata noastră vecinătate, comparație

ce ne avantajează în mod clar prin contrast, chiar dacă poate fi înșelătoare, și alta hîdă, raportată la miturile, iluziile și așteptările legitime față de portretul românului “blînd” cu care am fost îndoctrinați decenii de-a rîndul, și care în condițiile libertății de expresie, a început să-și dea arama pe față. Proporția dintre cele două depinde de starea de spirit a privitorului. Dacă privim însă în față realitățile factice ale deceniului trecut, de la numeroasele agresuni colective mergînd uneori pînă la „mineriate” — îndreptate ba împotriva țiganilor, ba împotriva unгурilor, ba împotriva greco-catolicilor, ba împotriva intelectualilor —, la cele individuale de zi cu zi de care abundă presa noastră suferindă de o vădită criză de libertate, portretul idilic al românului blînd și tolerant se destramă asemenea celorlalte mituri autoamăgitoare și contraproductive.

Și totuși, raportat la acest portret robot, de loc glorios altfel, bilanțul schițat de extraterestru nostru va fi probabil pozitiv. Văzută din nava sa spațială euro-atlantică, este notată cu notă de trecere o societate care, deși n-a fost familiarizată cu normele occidentale de conviețuire democratică, a fost capabilă să depășească momentele de criză profundă fără să cadă în capcana soluțiilor disperate. Este și motivul pentru care sîntem candidați permanenți la premiul... de consolare. Dar este, incontestabil, un merit.

Totuși, să nu ne lăsăm furați de peisaj. Semnele negative sînt numeroase și profund îngrijorătoare. Sistemul de valori, sau mai exact lipsa acestuia la partidele (așa-zis) democratice incapabile să iasă din paradigma naționalistă, reușind uneori să-i supraliciteze chiar și pe dinozaurii consacrați ai xenofobiei, constituie o barieră greu de depășit. Grosul elitei românești de factură retrograd-naționalistă — cu rarele excepții notabile care reabilitează întru-cîtva onoarea națiunii — indiferent că se autodenumesc creștini-democrați, liberali, social-democrați sau independenți, are o influență nefastă asupra unei națiuni ea însăși conservatoare prin natura sa, nu în ultimul rînd datorită tradițiilor sale rural-ortodoxe. Or noțiunea de cetățean este legată nemijlocit de mediul citadin care-i condiționează comportamentul și caracterul. Dar aceasta este o altă dezbateră în cultura românească care nu și-a epuizat încă resursele.

Așa încît, chiar dacă majoritatea electoratului de pe stradă a tras învătămintele cuvenite din manipulările politice cu paranoia națională și nu mai poate fi mobilizată cu slogane viscerale, auto-excitarea permanentă a pasiunilor etno-naționale stimulate de pachetul de frustrări ce nu mai vor să scadă, dar și de iresponsabile proiecte naționale grandomane ale lupilor tineri din vecinătatea noastră de la Apus, ține încă departe spiritul nostru național de ceea ce s-ar putea numi spirit european.

Ceea ce societatea civilă trebuie să știe este că va avea încă multă treabă pînă cînd *fondul* va ajunge din urmă *formele*, iar valorile puse pe hîrtie cu atîta dezinvoltură vor pătrunde și în mințile cetățenilor români.

Pînă una alta, *Săptămîna Toleranței* și a Dialogului Intercultural continuă. Continuă în fiecare primăvară și continuă de fapt, zi de zi. Sperăm să fie cea mai lungă săptămîină a anului, o săptămîină de 365 de zile.

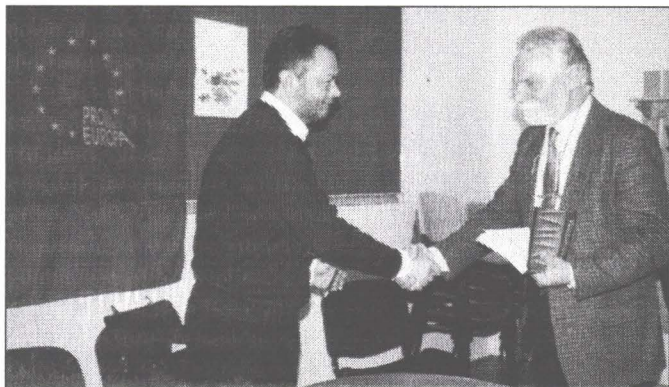
Săptămîna Toleranței și a Dialogului Intercultural

Limitele toleranței

Miercuri 20 martie la Clubul Presei a avut loc o dezbatere despre limitele toleranței la care au participat studenții Colegiului Democrației și tineri târgumureșeni. Studenții de la Institutul de Teatru încheie seara cu o lecție despre comunicare: „Eugenionești“.

Etnopolitika

În prezența unui public elevat, cartea domnului Salat Levente - prezent la manifestare - „Etnopolitika — a konfliktustól a méltányosságig. Az autentikus kisebbségi lét normatív alapjai“ a a fost prezentată de domnia Szokoly Elek, Ungváry Zríny Imre

și Kali Kiraly István. Cartea este considerată singura care sintetizează problematica relațiilor interetnice apărută la noi.

Concurs de orientare interculturală

La concursul din acest an, în ciuda vremii reci au participat peste 70 de copii și tineri târgumureșeni care au învățat să-și privească orașul cu puțin mai multă atenție. Singurul regret a fost că deși toți au fost declarați câștigători, nu toți au fost premiați.

Cinemateca: Dancer in the Dark

În filozofia drepturilor omului există unele domenii controversate. O astfel de controversă este legată de pedeapsa capitală: poate avea/are dreptul o instanță formată din oameni, să condamne la moarte o altă ființă umană? Nu doresc să țin o lecție teoretică asupra rolului unei condamnări, dacă rolul unei condamnări este de a proteja societatea (caz în care condamnarea la închisoare pe viață îndeplinește pe deplin acest rol) sau este acela al pedepsirii unei fapte. Aș dori mai mult să mă refer la unele aspecte subiective.

La întrebarea simplă: sînteți de acord cu pedeapsa capitală, tinerii pentru care am ținut cursuri în domeniul drepturilor omului au răspuns afirmativ într-un procent de 30%. La întrebarea dacă ei ar fi jurați, ar putea vota pentru cineva condamnarea la moarte, 10% au răspuns afirmativ, iar la întrebarea dacă ei ar fi în stare să acționeze scaunul electric, nu am primit nici un răspuns afirmativ. Dar existența pedepsei capitale implică persoane care trebuie să dea o astfel de

sentință, și oameni care să o execute. Iar o astfel de execuție este definitivă și irevocabilă. Orice greșală se descoperă ulterior, nu există șansa corectării. De aceea e mai simplu să fim, în principiu, pentru pedeapsa capitală, dar mult mai puțin simplu să luăm o astfel de decizie.

Pedeapsa capitală

Istoria cunoaște nenumărate cazuri de pedepse capitale care, ulterior, prea târziu, au fost revocate. Doar unul dintre aceste cazuri: Jeanne d'Arc a fost condamnată la moarte și executată în 1431, acuzată fiind de erezie, vrăjitorie. La 25 de ani după executare, sentința a fost revocată. Jeanne d'Arc ar fi avut 44 de ani. Ulterior, cea care a fost condamnată pentru erezie, a fost sanctificată. Iată un exemplu care scoate în evidență subiectivismul acelor care iau decizii capitale. Subiectivism care este o caracteristică profund umană, neschimbabilă.

Cîteva date referitoare la pedeapsa capitală: 106 țări au abolit această formă

Ansamblul Baroc Transilvania

24 martie 2002, ora 19.00, duminică, Biserica Reformată din Cetate. Fragmente din Edictul de toleranță religioasă din 1571 sînt citite de doi tineri colegiști, iar apoi istoria te copleșește la concertul susținut de Ansamblul Baroc Transilvania. Afară, vîntul stăpînește orașul și-i ține pe târgumureșeni prizonieri în case. „Curajoșii“ de la concert au fost însă privilegiați de un concert de excepție.

Programul manifestărilor

- 18 martie — *Cinemateca*: „Dancer in the dark“
- 19 martie — *Lansare de carte*: „Provincia 2000“ și *podium*: „Integrarea europeană și construcția regională a României“
- 20 martie — *Masă rotundă*: „Educația interculturală în dinamica integrării europene“ (manifestare organizată de filiala Satu-Mare)
- 20 martie — *Masă rotundă*: „Limitele toleranței“
- 21 martie — *Conferință*: „S.O.S. Sighișoara“
- 22-24 martie — *Forum ecologic internațional*: „Dialog internațional privind starea ecologică a râurilor“
- 22 martie — *Lansare de carte*: „Etnopolitika — a konfliktustól a méltányosságig. Az autentikus kisebbségi lét normatív alapjai“
- 23 martie — *Concurs de orientare interculturală*
- 23 martie — *Spectacol folcloric*: „Interferențe culturale. Dansuri populare românești și maghiare“
- 24 martie — *Concert*: **Ansamblul Baroc Transilvania**

a pedepsei. Multe alte state, deși nu au abolit-o, nu au efectuat condamnări la moarte de mai multe decenii. Statele în care se practică mai larg sînt: China, Republica Populară Congo, Statele Unite ale Americii, Iran. Șase state permit, prin legislația lor, execuția minorilor sub 18 ani: Arabia Saudită, Iran, Nigeria, Pakistan, Statele Unite ale Americii, Yemen.

Anual, aproximativ 100 de persoane sînt condamnate la moarte în Statele Unite ale Americii. Numărul celor condamnați la moarte depășește cifra de 3000 pe an. Cîți dintre ei dintr-o eroare umană? Nu vom ști niciodată.

Dintre țările membre ale Consiliului European, interdicția pedepsei capitale nu s-a ratificat de Armenia, Azerbaidjan, Rusia, Turcia. Doar Turcia nu a semnat Protocolul 6 la Convenția europeană a drepturilor omului care interzice condamnarea la moarte. România a abolit pedeapsa capitală în 1990 și a ratificat Protocolul 6 la 20 iunie 1994.

HALLER István

PROVINCIA

2000

19 martie 2002, marți, ora 18.00 „Integrarea europeană și construcția regională a României“. În Sala mică a Palatului Culturii totul pare pregătit. Volumele tronează la vedere iar invitații au ajuns cu toții. Publicul însă nu pare să se îngheșue în număr foarte mare. Lipsesc încă reprezentanții mass-media. 18.15 sala începe să capete contur. Publicul nu este numeros (40-50 persoane) dar pare interesat de problemă. „Provinciali“ vorbesc pe rând în tonuri și formule diferite. Lansarea volumului „Provincia 2000“ a constituit din multe puncte de vedere o premieră. Istoria volumelor a fost dezvăluită de domnul Szokoly Elek, directorul Centrului Intercultural: „Pentru mine, ca redactor al cărții a fost o deosebită plăcere să mă reîntîlnesc cu textele acestui volum, să le recitesc sau să le citesc pe cele pe care le omisesem la vremea respectivă. În felul acesta a apărut într-un singur volum o serie de texte legate de problema regionalismului, pe de altă parte de un aspect specific al regionalismului care este regionalismul transilvan, sau să le dăm minoritarilor cei li se cuvine, bănățeano-transilvan. Acesta este volumul iar autorii se află în fața dumneavoastră“. Lansarea-conversație a debutat cu o explicare a ceea ce revista numește regiune politică: „La ora actuală este o naivitate să credem că elita politică română este pregătită pentru o reformă a statului, că este pregătită pentru așa ceva, cu toate că în Europa occidentală, în Uniunea Europeană regiunile sînt o entitate fundamentală, pe lângă statul național desigur, care rămîne o entitate politică fundamentală și importantă și pe lângă domeniul supranațional. Deci regiunea-statul și suprastatul. Aceste trei paliere constituie împreună acel eșafodaj instituțional care se cheamă Uniunea Europeană. Cu atît mai mult va fi așa după 2004 cînd această convenție condusă de fostul președinte al Franței va pune pe masa guvernelor propunerile constituționale concrete. În acest context european ideea de regiune cu competențe, nu simplă regiune administrativă, nu județe. (...) Regiunea politică ar însemna ca o primă aproximație mutarea județelor la nivel de regiuni de dezvoltare (...) Una dintre variantele posibile propuse de

memorandumul nostru putînd fi transformarea regiunilor de dezvoltare pe de o parte în regiuni administrative dar și în regiuni cu self-government. (...) Sînt sigur că publicul larg este mult mai tolerant față de problema regionalismului decît elita politică.“ (Molnár Gusztáv). Pentru cei prezenți a devenit repede clar că Provincia înseamnă mai mult decît revista cu același nume, uneori chiar o dezvoltare a celor implicați așa cum mărturisea Marius Lazăr: „acest volum este o mostră din ceea ce se gîndește în acest grup. Sîntem aici ca să marcăm continuitatea unei reviste care a început acum 2 ani sub auspiciu nesigure și care a ajuns să se transforme în instituție. (...) Ai aici un model practic, act al apropierii și al comunicării. Existența acestei reviste a fost revelatoare din foarte multe puncte

de vedere și pentru cei care au făcut-o și îndrăznesc să cred și pentru cei care au citi-o. Pentru cei care au făcut-o, ei s-au pomenit în fața unei experiențe foarte puțin cunoscute, ca să nu spun necunoscute, aceea de a lucra împreună pe teme comune, pe articole comune dar cu gîndul la publicuri diferite. Gîndiți-vă ce înseamnă să scrii un articol în românește dar să știi că el va fi citit și de publicul maghiar. Și invers. Este un prim exercițiu de autoconstrucție, de civilitate dacă vreți, o ieșire din propria galerie, din propriul țarc și prin acest exercițiu de dialog și de deschidere interioară, zic eu, un început de lărgire a parohianismului în care uneori ne autolimităm, spre un limbaj și o problematică ceva mai largă. Trebuie să spui ceva care-l interesează și pe celălalt și trebuie să o faci într-o manieră care să-l atragă și să-l preocupe și pe celălalt. Cred că asta este una dintre provocările la care toată lumea a fost supusă aici“. Și am mai descoperit ceva toți cei prezenți. Am descoperit în Provincia un anume mod de a analiza societatea, societățile în

care trăim. Provincia și „provinciali“ departe de a fi „teroriști“ ardeleni sau „negustori“ de țară își dezvăluie bucuria de a gîndi obiectiv și conștient despre ce este și ce ar trebui să devină regiunea: „ceea ce arătăm noi pe coperta Provinciei este nudul României. (...) Arată bine, cum mai putem să o îmbrăcăm, etc. Noi, cei de la Provincia încercăm astfel de operațiuni pe care, culmea distracției, ba Guvernul, ba președintele, ba alții care tac chitic dar consemnează cu conștiinciozitate le consideră ilicite, operațiuni care nu-și au rostul sau operațiuni delicate. Pentru mine Provincia este un cîmp experimental, un cîmp ludic în același timp, ne jucăm, foarte serios de altfel, pentru că ne jucăm dintr-o pasiune extrem de simplă pe care vă rog să-mi îngăduiți să-i spun așa impudic și direct: ne interesează ce se întîmplă cu comunitatea noastră care este alcătuită din comunitățile noastre etnice, lingvistice, cum vreți să le spuneți, culturale și am vrea să terminăm cu depresia dimprejur, să devenim activi (...) și să construim ceva împreună. E cel mai interesant lucru pe care-l pot face niște oameni împreună și abia după ce am ajuns la Provincia am înțeles, de pildă

ce se întîmplă la Junimea. (...) E grozav la Provincia și asta-mi place. La Provincia se speră foarte mult pentru Ardeal dar nu într-o manieră egoistă. Dacă Ardealul o duce bine, eu cred că și celelalte părți ale țării o vor duce bine...“ (Ovidiu Pecican).

Atunci cînd încerci să faci un lucru „în oglindă“, în două limbi, piatra de încercare este traducerea. Traducătorul este cel care reușește cel mai bine să trăiască interculturalitatea. Agoston Hugó, a relevat publicului trăirea pe care actul traducerii ți-o oferă: „Cel mai mult îmi place cînd scoatem un nou număr al Provinciei este să traduc. Eu traduc cam de 30 de ani din eseistica politică și științifică românească. Acuma ne traducem reciproc cu Paul Drumaru și este un sentiment de o solidaritate mult mai profundă decît o solidaritate conjuncturală, politică, ș.a.m.d“.

Tîrgumureșenilor care au ales marți să facă altceva, nu le mai rămîne decît șansa de a citi volumul Provincia și de a aștepta o nouă întîlnire, poate la lansarea volumului „Provincia 2001“. (L.A.)

Riurile să curgă libere și curate

Între 21-23 martie s-a desfășurat la Tîrgu-Mureș forumul ecologic internațional „Riurile să curgă libere și curate”, finanțat de Fundația pentru Parteneriat Miercurea Ciuc. Forumul a oferit un cadru de dialog între organizațiile neguvernamentale de mediu din bazinul Tisei (România, Ungaria, Ucraina, Iugoslavia) — care în ultimele decenii au avut o activitate mai pronunțată privind situația ecologică a râurilor din această regiune — și reprezentatii instituțiilor guvernamentale din aceste țări.

Au prezentat studii: Babos Kriszta, Bancesi István, Petre M. Bănărescu, Gennadiy Butnicov, Constantin Drăgulescu, Fodorpataki László, Gallé László, Marian T. Gomoiu, Hajdu Zoltán, Hamar József, Harka Ákos, Jan Hronsky, Kovács Pál, Michal Kravecik, Macalik Kunigunda, Libus Anás, Makra Orsolya, Mara Gyöngyvér, Margóczy Katalin, Filip Moisei, Dan Munteanu, Nagy Sándor, Teodor Nalbant, Teodora Onciu, Papp Judit, Adina Radu, Sárkány Kiss Endre, Sallai Zoltán, Ioan Sîrbu, Szitó András, Ilie C. Telcian, Jaroslav Tesliar, Újvárosi Lujza, Veress Enikő, Wilhelm Sándor. În cadrul acestui forum au fost conferite titlurile de membri de onoare ai Ligii PRO EUROPA domnilor: acad. Petre M. Bănărescu și dr. Hamar József.

În prima zi, participanții din cele cinci țări au efectuat o călătorie de studiu pe valea superioară și mijlocie a râului Mureș, observînd în mod concret modificările care s-au produs de la data ultimei cercetări din 1991, a căror rezultate au fost publicate de LPE în volumul „The River Mureș/Maros”, precum și în volumul de popularizare din seria „Fluvii Carpatorum”.

În cea de a doua zi, specialiștii organizațiilor neguvernamentale de mediu și ale instituțiilor de stat au participat la o masă rotundă unde au discutat cele observate pe teren, dar au și luat în discuție toți afluenții bazinului Tisei, inclusiv râul Tisa, și au evidențiat cele mai arzătoare probleme care afectează râul. Pe baza situației prezentate s-au creionat concluziile necesare și s-au stabilit principalele strategii după care trebuie să se ghideze toate acțiunile de remediere și reabilitare a acestor resurse naturale.

Ultima zi a fost rezervată dezbaterilor publice asupra gestionării unitare a văilor din regiune, urmată de o conferință de presă.

Studiile științifice prezentate, de o maximă importanță atât pentru comunitatea științifică cît și pentru instituțiile responsabile vor fi sintetizate și publicate într-un volum care va cuprinde și istoricul, rezultatele și finalizarea proiectelor ecologice regionale, precum și rolul organizațiilor neguvernamentale în inițierea colaborărilor regionale pentru soluționarea problemelor regionale.

Dr. Hamar József, acad. Petre M. Bănărescu, dr. Sárkány Kiss Endre

Un moment cu o solemnitate deosebită în cadrul forumului a fost decernarea titlurilor de membru de onoare pentru doi colaboratori permanenți ai programelor desfășurate de Departamentul de ecologie al Ligii PRO EUROPA: academicianul Petre Mihai Bănărescu și dr. Hamar József, președintele asociației Tisza Klub Szolnok (Ungaria).

Cele două laudații au fost prezentate de Teodor Nalbant și Sárkány Kiss Endre, menționînd atât importanța activității lor științifice cît și atitudinea civică a celor doi. Cei doi copreședinți ai LPE, Smaranda Enache și Csíky Boldizsár au înmînat diplomele de onoare.

„Cînd omul modern și urban pierde contactul cu natura, interesul de a restabili acest contact, de a ști aflî de mult cît este posibil despre plante, animale și natură, se întărește” — Acad. Petre M. Bănărescu

„Apa înseamnă viață. Crează culturi înfloritoare. Rîul poartă tezaurul munților spre vale. Apa este o binecuvîntare dar și un blestem dacă e otrăvită. Depinde de noi dacă ele unesc sau despart popoarele. Să ne unim forțele pentru a crea o adevărată alianță între omenire și natură.” — dr. Hamar József

S.O.S. Sighișoara

In martie 2002, de Ziua Mondială de Rugăciune, România s-a aflat în centrul atenției. În centrul României în schimb, la Sighișoara, creștinii se roagă, ca orașul lor să rămână ferit de construirea „Primului Parc al teroarei din lume” (cum a fost numit de către ministrul Dan Matei-Agathon) cu un „Centru internațional de vampirologie”.

Iată rugăciunea pentru România a comunității creștinilor ortodocși din Australia, care a fost citită în deschiderea lucrărilor mesei rotunde S.O.S. Sighișoara de domnul Johannes Halmen, preot evanghelic.

Rugăciune pentru România

Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, cel care ai venit în lume să ne mîntuiești pe toți - cu sufletele pline de evlavie, Ție astfel ne rugăm:

Îndură-Te de noi, Doamne, de țara noastră și de poporul nostru, și ajută-ne să găsim în sfîrșit calea cea dreaptă.

Coboară Duhul Tau cel Mîngîietor să ne curățească întinăciunea și să ne întoarcă blîndețea și frica de Tine, Doamne.

Luminează, Doamne, mințile celor care din pricina

amărăciunilor și umilințelor nu văd calea cea dreaptă.

Încălzește, Doamne, inimile celor care, învrăjbiți de diavol, au uitat să-și iubească aproapele și să ierte vrăjmașilor.

Sădește, Doamne, în sufletele noastre mîndria muncii cinstite și bucuria de a ne agonisi pîinea cu sudoarea frunții.

Slobozește-ne, Doamne, din jugul minciunii, a urii, a pizmei și a egoismului.

Învăță-ne, Doamne, să ne răbdăm unii pe alții, așa cum Tu ne rabzi pe noi toți.

Stinge pofta celor care pentru binele lor își asupresc semenii.

Încălzește-ne, Doamne, inimile, tămăduiește-ne rănilile și îmbrățișează-ne în nețărmuita Ta dragoste.

Odihnește, Dumezeule, sufletele celor care și-au dat bunul cel mai de pret pentru credință și dreptate. Cu capetele plecate și cu inimile frînte ridicăm această rugăciune către Tine, Doamne, Bunule, și Ție Îți strigăm:

Auzi-ne, Doamne, și trimite mila Ta peste noi.

Că numai a Ta este puterea și mărirea și numai Tu ne vei întoarce la adevăr și dreptate, ca să se laude numele Tau în veac, al Tatălui și al Fiului și al Sfintului Duh.

Amin

În data de 21 martie a.c., în cadrul manifestărilor din Săptămîna Toleranței și a Dialogului Intercultural a avut loc cea de-a treia întâlnire S.O.S. Sighișoara, făcînd parte din campania organizată de Liga Pro Europa și Asociația Sighișoara Durabilă și găzduită de Casa Parohială a Bisericii Evanghelice (Sighișoara). Au participat: senatorul Herman Fabini, Eugenia Zaharia (Institutul de Arheologie București), Maria Berza (vicepreședintele executiv al Fundației Pro Patrimoniu), Dorana Coșoveanu (Academia civică), Bakó Árpád (Organizația Sașilor Sighișoreni din Germania), dr. Vasile Boroneanț (Muzeul Municipiului București), Livia Pușcaragiu (Ministerul Afacerilor Extern), Bruno Fröhlich (prim-preot evanghelic la Sighișoarei), Michaela Türk (Primăria Sighișoara), Pop Călin, Camelia Pojan (Consiliul Județean Mureș), Dorothy Joy Tarrant, Dénes Éva, Oana Mehedin, (Fundația Veritas), dr. Ábrám Zoltán (EMKE), Benczédi Sándor (Transylvania Trust), Johannes Halmen, Benone Mehedin, Wilhelm Fabini, Hannelore Halmen, Muntean Vasile (Asociația Sighișoara Durabilă), presa locală, regională cît și importante organe de presă centrale, precum România Liberă, Radio BBC, Allgemeine Deutsche Zeitung. Întîlnirea a fost onorată de prezența domnului Szentpétery István, secretar I al Ambasadei Ungariei la București. De asemenea, dezbaterile a fost urmărită și de un număr mare de cetățeni ai Sighișoarei. Din partea LPE au participat: Smaranda Enache, Laura Ardelean și Kacsó Judit-Andrea.

„În anul 1999, orașul Sighișoara a fost înscris în patrimoniul UNESCO, împreună cu alte 20 de obiective din România. Acest demers ne obligă, conform prevederilor la care România a aderat, la măsuri de protecție deosebită. În speță, locația stabilită pentru Dracula Park trebuie, în acest caz particular, să aibă avize de la Comisia Națională de Patrimoniu și de la Comitetul Patrimoniului Mondial. De menționat este și faptul că, atît Banca Mondială, cît și Banca Europeană de Investiții consideră că nici un program de dezvoltare nu trebuie să omită dezvoltarea culturală. O posibilitate mult mai viabilă pentru Sighișoara ar fi turismul cultural. Astfel, ar fi pus în valoare un oraș atît de prețios și unic în lume. Am putea spune că nu Sighișoara are nevoie de Dracula Park, ci mai mult Dracula Park are nevoie de Sighișoara.”

Maria Berza,
Fundația Pro Patrimoniu

Maria Berza,
vicepreședintele executiv al Fundației Pro Patrimoniu

Academia Interculturală Transsylvania

Sesiunea a II-a

În ultima săptămână a lunii februarie „academicienii“ au avut parte de o inițiere în specificul comunității maghiare. Astfel, toți ne-am reunit într-o atmosferă propice celei de-a doua sesiuni, la Șumuleu-Ciuc. Vreme superbă, ca și peisajul de altfel.

Veres Valer a fost printre primii lectori care au sosit la invitația Ligii PRO EUROPA pentru a susține un curs legat de evoluțiile demografice ale comunității maghiarilor din Transilvania. A fost un curs concret, bazat pe cifre și informații de ordin statistic care ne-au dat o perspectivă „cantitativă“ asupra temei majore pusă în discuție la această sesiune.

„Minorități în cadrul minorității“: ceangăii și secuii. Cursurile privind aceste comunități au avut ca menire îndepărtarea unor prejudecăți din mentalitatea colectivă legate de acești oameni. Am aflat, de exemplu, că secuii nu sînt atît de agresivi pe cît de meșteri în rețete culinare.

Viața spirituală a comunității maghiare a constituit un subiect față de care s-a manifestat un viu interes, dovada fiind îndelungatele discuții despre Biserica Romano-Catolică. Kémenes Lóránt a prezentat o scurtă istorie a Bisericii și a punctat ideile și elementele care stau la baza religiei romano-catolice. Nu au fost lăsate deoparte religiile reformată și unitariană, care, la rîndul lor, se află în sfera spirituală a comunității maghiare.

Cea mai impresionantă manifestare de forță intelectuală a aparținut domnului Ungváry Imre, profesor de filosofie la Universitatea Babeș Bolyai din Cluj. Dînsul a încîntat auditoriul cu un curs original despre reprezentanții de seamă ai filosofiei maghiare. Academicienii au prins un apetit pentru tot ceea ce înseamnă gîndirea filosofică maghiară.

Aici am menționat doar cîteva dintre cursurile pe care le-am avut. Pe lîngă acestea au existat ateliere de limbă maghiară, dans popular maghiar și dezbateri privind eseurile scrise de studenți sau ideea de regionalizare. Am mai intrat în culisele unui ziar local, discutînd cu redactorii și încercînd să aflăm problemele cu care se confruntă un astfel de ziar.

Vestita catedrală din Șumuleu i-a impresionat prin măreție, frumusețe și simplitate pe participanți. Nu trebuie uitată excursia pe care am făcut-o în ultima zi din programul stabilit pentru această sesiune. Am vizitat Odorheiul Secuiesc, unde am avut o întîlnire cu domnul Kolombán Gábor, castelul de la Lázarea, Miercurea Ciuc, Gheorgheni și Izvorul Mureșului.

La sfîrșit, dacă stăm să adunăm plusurile și minusurile vom vedea că avem mai multe plusuri pentru că interculturalitatea se manifestă doar la cei care vor și sînt dispuși să înțeleagă acest proces care ne deschide drumul spre un alt fel de interacțiune umană.

Ionuț ONICEANU

Telegrame după Șumuleu:

• „Sesiunea a doua a avut parte de un program interesant. În ceea ce îi privește pe componenții programului, s-au dovedit mai înțelepți și toleranți decît la prima întîlnire și sînt convinsă că pînă la încheierea academei vom deveni PRIETENI în toate sensurile cuvîntului“ — *Iulia Vizi*

• „Ce am apreciat? Varietatea informațiilor primite și a programului, interacțiunea cu colegii maghiari, buna calitate a referențelor, ideea de a învăța limba maghiară“ — *Victor Șerban*

• „În general a fost o sesiune interesantă, am întîlnit oameni deosebiți care ne-au furnizat o serie de informații necesare definirii conceptului de interculturalitate, o mai bună înțelegere a toleranței“ — *Sabina Mihai*

• „Am problema de a nu mă putea hotărî, care dintre următorii referenți avea cel mai bun curs: Haller István, Ungváry Zrínyi Imre sau Nagy Benedek. De asemenea nu mi-aș putea imagina, pentru prezentarea catolicismului, un referent mai bun decît Kémenes Lóránd“ — *Mădălina Simion*

• „Ce am dus acasă? Dezbaterile pe teme de actualitate desfășurate cu implicarea și sprijinul reprezentanților Ligii Pro Europa și ai redacției „Provincia“; legarea de prietenii, formarea de grupuri interetnice și interprofesionale în cadrul studenților AIT“ — *Vasile Hodoroaga*

• „Trebuie să recunosc că mi se pare o lașitate din partea mea că nu mi-am exprimat părerea despre regionalizare. Mi-a făcut însă o foarte mare plăcere s-o ascult pe doamna Smaranda Enache. Poziția sa față de acest subiect este admirabilă. Cred sincer că dacă și alți intelectuali vor lua atitudine în această cauză, se va înregistra un succes!“ — *Nyulas Ildikó*

Puzzle de An Nou ...

Colegiul Democrației

În anul 2002 Colegiul Democrației și-a reluat activitatea continuând seria de cursuri începută în anul precedent.

O primă tematică dezbătută în cadrul Colegiului a fost cea privind organizarea și funcționarea inspectoratului de poliție. Pe lângă clarificarea noțiunilor deja existente, colegiștii au avut ocazia să afle răspuns la întrebările care îi preocupau în mod deosebit, acestea vizînd în special ierarhizările existente în cadrul inspectoratului de poliție județean, dar și atribuțiile ce le revin cadrelor acestui inspectorat.

Pentru a se asigura o continuitate, a urmat un curs despre drepturile omului în legislația românească, considerat a fi de o importanță majoră. S-a discutat atît despre drepturile fundamentale ale cetățeanului cît și despre tratatele internaționale care le consacră. Interesul studenților Colegiului s-a orientat înspre posibilele căi de atac în instanță și forurile internaționale la care poate apela un cetățean atunci cînd constată încălcarea acestor drepturi. Concluzia la care s-a ajuns la finalul cursului a fost că soluționarea unei cauze necesită prea mult timp pentru a mai fi inițiată și acest lucru descurajează cetățeanul, rezultînd și lipsa de încredere în justiție.

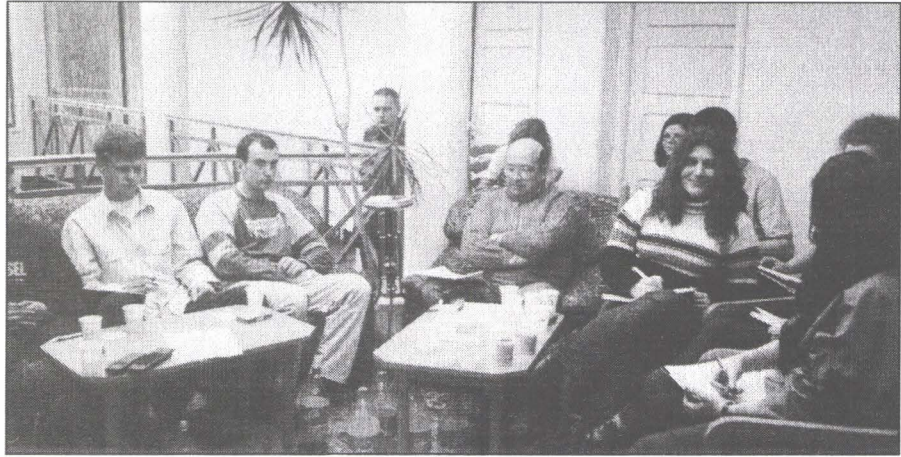
Elveția – țara cantoanelor a fost exemplul de federație perfectă prezentat pentru evidențierea avantajelor pe care le constituie o astfel de formă de organizare administrativ-teritorială. Deși termenul de federație era cunoscut dinainte de membrii Colegiului, informațiile asimilate în timpul cursului i-au ajutat să facă o delimitare mai clară între un stat federație și un stat unitar. Pentru o mai bună înțelegere a fost explicat și conceptul de regionalism, rămînînd totuși la latitudinea fiecărei persoane să-și formuleze propria părere referitoare la aplicarea unui asemenea sistem.

Cine au fost sașii și ce au reprezentat ei pentru Transilvania s-a putut afla în cadrul cursului „Elemente de cultură și istorie ale comunității săsești din Transilvania”. Acest curs a avut menirea să explice atît prezența lor pe pămînt românesc dar și migrarea lor din acest teritoriu. Unica întrebare fără răspuns a rămas aceea dacă e posibilă o reîntoarcere a acestei co-

munități care a avut un aport extrem de important la cultura Transilvaniei. Oricum, sașii rămîn plecați, dar ar trebui să ne gîndim că în cazul în care situația economică a țării nu se îmbunătățește

riscăm să rămînem și fără români în România. Poate totuși actualii colegiști și, de ce nu, generația tînă vor putea face ceva în acest sens.

Anca RUS

Betekintő

Immár eltelt négy hónap a kollégiumi évből és ez idő alatt temérdek információra tehattünk szert előkelő személyiségek előadásából, akik most is szívesen fogadták az érdeklődő kollégisták kérdéseit.

A naptári évet a rendőrkapitányság működésének és szervezésének megismerésével kezdtük. Örömmre szolgált az a hír, hogy a rendőrség nemcsak külsőleg — az új bevetési autók által — újul meg, hanem szerkezetileg szintén átszervezésen megy keresztül és egy új törvény fogja szabályozni a rendőrök státusát, ezáltal a rend őrei is közhivatalnokok lesznek.

Műhelygyakorlatokon is részt vettünk, betekintést nyerve ezáltal a jogállam működésébe. Látogatást tettünk a Marosvásárhelyi Bíróságra, ahol a bíróság működésére voltunk kíváncsiak. Itt megfigyeltük a különböző perek lezajlását, csak sajnos nem mindent hallhattunk belőlük, mivel a bírósági terem akusztikája nem éppen a megfelelő és hangosítást nem használnak. Az olykor „fél mázsás” iratcsomók a bíró elé kerültek, csak győzze azt részletesen átolvasni. A tanúk vallomását követően a bíró diktált, az írógép meg folyamatosan zakatolt. Egy óra leforgása alatt négy per tárgyalása villámgyorsan zajlott le. A folyósón pedig még ekkor is vártak. Túl

sok pert kell lebonyolítani a bírók és így nem is csodálkozhatunk az igazságszolgáltatás nehézkes működésén.

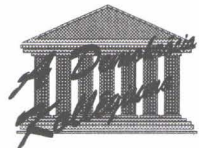
A rossz hangosítást leszámítva érdekes és egyben hasznos volt részt venni szemlélőként a perekon.

A szovátai ülészakon előadást hallhattunk, majd láthattunk, Svájcra — a kantonok országáról — és az itt élő romansokról, akik még egy százalékát sem teszik ki Svájc lakosságának, mégis rendkívül szervezettek és őrzik nyelvüket, valamint szokásaikat. Svájc állampolgárai példaképpen szolgálhatnak társadalmunknak, ugyanis aktívan beavatkoznak a társadalmi életbe, véleményt nyilvánítanak a törvényjavaslatokról vagy ők tesznek javaslatokat.

Az ország régiókra való felosztását is megvitattuk és rájöttünk arra, hogy egy új demokráciára van szükségünk.

Az előadásokon kívül alkalmunk adódott az ismerkedésre, amelyet ki is használtunk. Örvendek, hogy az új ismeretek befogadásán és az érdeklődésükön kívül a csoporttársaim szórakozni is tudnak és remélem, hogy ezentúl még több hasznos információra teszünk szert.

SUBA Csongor

Bilingvismul dincolo de lege

În 1995 România ratifica, prin Legea nr. 33/1995, Convenția-cadru pentru protecția minorităților naționale. Convenție care, între altele, chema statele să asigure inscripționarea bilingvă în localitățile unde o minoritate reprezintă un procent semnificativ. Încă în perioada ratificării, guvernul de atunci, prin persoana ministrului Teodor Meleșcanu, a afirmat că ea nu trebuie să fie încă respectată de România, din motiv că încă nu ar fi intrat în vigoare — prin ratificarea a 12 state — în cadrul Consiliului Europei. Pentru prima oară se nega (din partea Guvernului!) valabilitatea unei legi apărute în Monitorul Oficial al României. Situația era confuză: pe de o parte, Guvernul se mîndrea pe plan internațional cu faptul că a fost printre primele state care au ratificat Convenția-cadru, pe de altă parte, pe plan intern, refuza orice acțiune de implementare a convenției.

Noul guvern al României, al cărui prim-ministru era Victor Ciorbea, a emis o ordonanță de urgență în 1997 (OUG22/1997) cu privire la modificarea Legii administrației publice locale, în care se regăseau și cele prevăzute de Convenția-cadru. Ulterior, Curtea Constituțională, pe motiv că nu a existat nici o urgență, a considerat că Ordonanța 22/1997 nu este constituțională. Nu referirile la drepturile minorităților, ci doar caracterul actului normativ. Cum, în concordanță cu Constituția, tratatele internaționale ratificate de România fac parte din legislația internă, iar în cazul diferențelor au prioritate tratatele internaționale, toate prevederile ordonanței de urgență cu privire la respectarea drepturilor minorităților, prezente în Convenția-cadru, în mod normal, trebuiau să producă efecte juridice. Situația era însă departe de normalitate.

Cunoscînd prevederile legale interne și internaționale, primarul municipiului Tîrgu-Mureș, Fodor Imre, a dispus la 13 iunie 1997 inscripționarea bilingvă a denumirii localității pe indicatoarele de intrare și ieșire. Această decizie a fost atacată de prefectul de atunci al județului Mureș, Dorin Florea, care a cerut „intrarea în legalitate și ridicarea tablelor în cauză” (27 iunie 1997, scrisoare către Primăria Municipiului Tîrgu-Mureș). Văzînd că inscripționarea bilingvă nu numai că este legală, dar și obligatorie, prefectul a trimis o nouă scrisoare (la 18 iulie 1997), de această dată tuturor primăriilor, consiliilor locale din județ, în care, printre altele, afirma că denumirea în limba maternă a localităților trebuie să fie opera unor „traducători atestați” (uitînd că respectivele denumiri nu trebuie traduse, ele există de sute de ani), totodată interzicea (ilegal, abuziv și contravenind Convenției-cadru) inscripționarea denumirii străzilor în limba maternă.

Printr-o scrisoare din 24 iulie 1997, Guvernul României, din punctul de vedere al legalității, a pus capăt disputelor, recunoscînd că acțiunea primarului Fodor Imre a fost perfect legală. În discuții private, dar chiar și la conferințe pe această temă, reprezentanții Guvernului au considerat că primarul „a fost înaintea legii cu un pas”. Refuzau să recunoască un important adevăr: din acest punct de vedere, față de obligațiile asumate, România era cu un pas în urmă, și nu Fodor Imre cu un pas înainte.

„Războiul tăblițelor bilingve”, cum afișa această problemă presa, dornică să devină interesantă și „vandabilă” prin teme de scandal, era încă la început. Văzînd că din punct de vedere legal tăblițele sînt neatacabile, inamicii bilingvismului au trecut la fapte ilegale (considerate a fi contravenționale, dar puteau fi considerate și delictuale), mîzgălînd denumirea orașului în limbă maghiară: Marosvásárhely. Tensiunea în cadrul populației maghiare era în creștere. Este frustrant să vezi jignirea limbii tale sau a unei denumiri tradiționale, care, pe parcursul secolelor, fusese utilizată și de populația românească a

orașului (ei folosiseră denumirea de Oșorhei, modificarea în Tîrgu-Mureș fiind făcută în mod artificial). Această tensiune a scăzut brusc după ce Poliția Municipiului Tîrgu-Mureș a identificat făptașii: pe Adrian Moisoiu, profesor universitar, lider județean al PRM (actual deputat), și pe Pop Dumitru Petru, consilier local PUNR (actual senator PRM). Ceea ce demonstra că nu populația românească era împotriva inscripțiilor, ci unele persoane, cu interese politice în tensionarea relațiilor interetnice. Un profesor universitar de vîrstă venerabilă-s-a dus personal, sub acoperirea întunericului, cu bidineaua, să-și ducă la bun sfîrșit lupta sa eroică împotriva unor tăblițe...

În 2000, după alegeri, prefectul Dorin Florea a devenit primarul Dorin Florea. Una dintre primele lui acțiuni s-a îndreptat împotriva tablelor indicatoare de la marginea orașului, schimbîndu-le cu altele, unde „Marosvásárhely” era scris mai mic și cu altă culoare. Avea importanță? Sau a fost o răzbunare pentru eșecul suferit în 1997? Această tăbliță, deși a devenit ilegală (prin HG 1206/2001, care la art. prevede: „inscripționarea în limba maternă a denumirii unor localități se face pe aceeași tăbliță indicatoare, sub denumirea în limba română, folosindu-se aceleași caractere, mărimi de litere și culori) și a fost schimbată cu una asemănătoare celei puse în urma dispoziției fostului primar, Fodor Imre, stă încă, la marginea orașului, mărturie a unei încălțăînări de neînțeles.

La 22 februarie 2001 Consiliul local municipal Tîrgu-Mureș adopta Hotărîrea nr. 39/2001 care aproba, „în principiu”, inscripționarea bilingvă „a tablelor indicatoare și de orientare pentru străzi” (anexele hotărîrii au prevăzut dimensiunea, forma și modul de inscripționare). Acest „în principiu”, din punct de vedere juridic, a devenit literă de lege printr-un contract de asociere între Primăria Municipiului Tîrgu-Mureș și S.C. Blue Star SRL, care a prevăzut obligația de a inscripționa stîlpii stradali „conform Hotărîrii Consiliului Local municipal nr. 39/2001”. Totodată, între timp, a apărut și noua Lege a administrației publice locale (Legea nr. 215/2001) care, la art. 90, alin. 4, obligă autoritățile administrației publice locale să asigure, acolo unde cetățenii aparținînd unei minorități naționale au o pondere de peste 20%, inscripționarea denumirii localităților și a instituțiilor publice de sub autoritatea lor, precum și *afișarea anunțurilor de interes public* și în limba maternă a cetățenilor aparținînd minorității respective.

Totuși, la sfîrșitul lunii martie au apărut stîlpii stradali, pe care denumirea străzilor a apărut exclusiv în limba română. S-a afișat bilingv doar ceea ce era evident: că strada este „utca” iar piața este „tér”. În această stranie interpretare, anunțul de interes public a devenit nu denumirea străzii, ci faptul că strada este stradă. (La un seminar internațional din Cehia, un participant american a pornit din hotel să hoinărească prin oraș. La pornire s-a uitat pe inscripționarea străzii, să găsească drumul înapoi. La un moment dat, ajuns prea departe de hotel, s-a suit într-un taxi și a zis: „pe strada »Ulița«, vă rog”. A aflat cu stupeoare de la taximetrist că în Cehia toate străzile sînt »ulițe«.)

Conferințele de presă ale consilierilor UDMR nu au soluționat problema. În acest timp primarul Dorin Florea afirma, într-un ton care îl caracterizează: „celor care au probleme și îi apucă diareea verbală, le recomand Furazolidon”.

Dacă pe plan intern primarul recomandă tratament medical celor care acționează în sprijinul legalității, iată ce recomandă Comisia consultativă a Consiliului Europei (for care monitorizează respectarea Convenției-cadru pentru protecția minorităților naționale) Guvernului României: „adoptarea recentă a Legii administrației publice locale facilitează afișarea bilingvă a denumirii străzilor; recomandă ca autoritățile să dea efect acestor dispoziții legale în practică”.

HALLER István

Un pericol la adresa cetățenilor și a integrării euroatlantice

În urma votului din aceste zile, Camera Deputaților se apropie de adoptarea legii informațiilor clasificate inițiată de guvernul PSD care, în varianta sa actuală, ar produce un blocaj al democrației românești. Actualele prevederi anulează, practic, legea accesului la informația de interes public, neagă primordialitatea interesului general, amenință libertățile cetățenești și libertatea presei, invită la ascunderea actelor de corupție. Serviciile de informații capătă din nou o putere supradimensionată. În mod cinic, arătând dispreț față de aspirațiile democratice ale cetățenilor, PSD invocă interesul integrării în NATO, deși adoptarea unei astfel de legi nedemocratice constituie un act clar împotriva valorilor fondatoare pe care organizația euroatlantică se întemeiază.

Semnatarii acestui protest sunt surprinși să vadă că votarea proiectului de lege a fost posibilă cu sprijinul UDMR. Dacă în mod regretabil tendința antireformistă pare a prevala în PSD, alinierea la aceasta a UDMR, partid declarat prooccidental, este îngrijorătoare și contravine atât principiilor programatice ale Uniunii cât și tradiției sale prodemocratice afirmate în cei 12 ani de existență. Nu poate fi acceptată invocarea protocolului de colaborare dintre cele două partide știut fiind că în lumina lui, UDMR se obligă să sprijine numai acele legi și măsuri care, respectând valorile fundamentale ale democrației și drepturilor omului, servesc accelerării reformelor și integrării euroatlantice.

Semnatarii acestui protest consideră că adoptarea de către Parlament a legii informațiilor clasificate în forma propusă de guvernul PSD periclitează procesul de democratizare al societății românești și integrarea în comunitatea euroatlantică. Adresăm un apel Uniunii Democratice Maghiare din România să nu voteze adoptarea proiectului de lege în forma sa actuală. Solicităm să se alăture acelor forțe din Parlament care doresc ca legea să fie conformă cu interesele cetățenilor și cu valorile euroatlantice.

Gabriel Andreescu
Doina Cornea
Smaranda Enache
Renate Weber

DECLARAȚIE

În legătură cu Seminarul Internațional „Identitatea culturală a romano-catolicilor (ceangăi) din Moldova” ce se desfășoară, azi, 29 aprilie 2002, la Palatul Parlamentului din București, în organizarea Academiei Române și a Ministerului Informațiilor Publice, ne simțim datori să aducem la cunoștința opiniei publice următoarele observații:

APADOR-CH și Liga Pro Europa, co-autoare în decembrie 2001 a unui amplu raport de drepturile omului privind solicitările grupului ceangăilor maghiari din Moldova, au întreprins demersurile cuvenite pentru a se acredita la acest seminar internațional, în conformitate cu procedurile cuprinse în comunicatul din 16 aprilie a.c. al Ministerului Informațiilor Publice. Spre surprinderea noastră, persoana de contact indicată de Ministerul Informațiilor Publice și-a declinat competența de a face acreditări, indicînd Asociația Romano-Catolicilor „Dumitru Mărtinaș” din Bacău ca avînd ceașă competență. Contactat telefonic și în scris, președintele respectivei asociații (DI.Bejan Gheorghe) a refuzat APADOR-CH și Liga PRO EUROPA acreditarea la seminar.

Ca urmare a excluderii de la participare a APADOR-CH și a Ligii PRO EUROPA, a manipulării acreditărilor — de la care au fost respinse și alte asociații și jurnaliști —, seminarul internațional organizat de Ministerul Informațiilor Publice și Academia Română riscă să ia forma unei campanii de propagandă a ideilor care au stat la baza regimului comunist față de grupul ceangăilor maghiari, în contradicție flagrantă cu Recomandarea nr. 1521/2001 a Consiliului Europei. Această atitudine reprezintă un vot de blam atât pentru Academia Română, care ar fi datoare să ilustreze în cel mai înalt grad criteriile deontologice ale cercetării disciplinare, cât și pentru Ministerul Informațiilor Publice, căruia îi revine misiunea să denunțe teoriile menite să intimideze minoritățile naționale.

APADOR-CH și Liga PRO EUROPA consideră că este inadmisibil ca Ministerul Informațiilor Publice și Academia Română să-și abandoneze echidistanța instituțională și să colaboreze exclusiv cu organizații cunoscute pentru partizanatul lor, precum Asociația Romano-Catolicilor „Dumitru Mărtinaș” din Bacău și Centrul European de Studii Covasna-Harghita din Sfîntu Gheorghe. Delegarea competenței de a-i selecta pe participanții la seminar și administrarea banului public prin intermediul acestor asociații este de neconceput într-un stat de drept și dovedește o mentalitate instituțională pe care o speram depășită.

Pe această cale, APADOR-CH și Liga PRO EUROPA solicită Ministerului Informațiilor Publice și Academiei Române explicații publice pentru manipularea acreditărilor și selectarea netransparentă a participanților.

Cele două organizații speră ca participanții internaționali care au luat parte, fără a fi în cunoștință de cauză, la eveniment, să ia atitudine la rîndul lor față de aceste decizii nedemocratice.

Gabriel Andreescu, APADOR-CH
Smaranda Enache, Liga PRO EUROPA

Adunarea Generală a Ligii PRO EUROPA

La 6 aprilie 2002, în Sala de spectacole a Teatrului Ariel, a avut loc Adunarea Generală a Ligii PRO EUROPA.

După cuvîntul de deschidere rostit de co-președinta asociației, Smaranda Enache, au fost prezentate, discutate și aprobate Raportul narativ, Raportul financiar și Raportul Comisiei de Cenzori pentru anul 2001, planul de activități și strategia Ligii PRO EUROPA pentru anul 2002.

Conform Statutului Ligii, s-a ales Consiliul de Coordonare, compus din Smaranda Enache, Csíky Boldizsár (co-președinți), Mircea Suhăreanu (secretar), Kónya László (coordonatorul Filialei Satu Mare), Lucia Briscan, Fodor Imre, Zeno Fodor, Sárkány-Kiss Endre, Spielmann Mihály (membri).

Au fost votate și următoarele modificări ale Statutului:

Partea I. Dispoziții generale

Capitolul 3. Mijloace materiale și financiare

Art. 8. Valoarea cotizației lunare se stabilește la 0,5 Euro/lună pentru membrii activi (...).

Capitolul 4. Membrii

Art. 13. (...) calitatea de membru activ se dobîndește din propria inițiativă de către cetățenii români, prin adeziune scrisă și devine efectivă după validarea sa de către Consiliul de Coordonare.

Partea II. Structura organizatorică, de coordonare și control

Capitolul 1. Adunarea generală

Art. 21. Organul suprem al Ligii Pro Europa este Adunarea Generală. Adunarea Generală este alcătuită din totalitatea membrilor activi cu drept de vot. Membrii activi aflați în incapacitatea de a participa la Adunarea Generală își pot delega dreptul de vot unui alt membru activ. Un membru activ poate reprezenta, pe bază de delegație scrisă, maximum 5 membri. Norma de reprezentare a filialelor la Adunarea Generală anuală este de 1 (unu) la 10 (zece).

Art. 25. Competențele Adunării Generale:

j) se abrogă;

Capitolul 2. Consiliul de Coordonare

Art. 26. Consiliul de Coordonare este organul de conducere al Ligii între Adunările Generale. Membrii Consiliului de Coordonare în număr impar, dar cel puțin 7 (șapte), sînt aleși și revocați de către Adunarea Generală prin vot secret și trebuie să aibă o vechime ca membri activi de cel puțin 2 (doi) ani.

Art. 29. Consiliul de Coordonare se întrunește trimestrial în ședință ordinară sau ori de cîte ori se impune acesta, la convocarea copreședinților, cu cel puțin 10 (zece) zile înainte de data fixată.

Art. 30. Atribuțiunile Consiliului de Coordonare:

g) elaborează regulamentul de funcționare internă al Consiliului de Coordonare

Se adaugă:

t) Consiliul de Coordonare propune Adunării Generale înființarea de filiale.

Art. 31. Conducerea operativă a Ligii între ședințele Consiliului de Coordonare este asigurată de Biroul Executiv format din cei doi copreședinți și secretarul Ligii. Biroul Executiv aprobă comunicatele și declarațiile Ligii. (...)

Art. 36. Atribuțiunile directorului executiv:

b) participă la ședințele Consiliului de Coordonare și ale Biroului Executiv fără drept de vot;

Capitolul 4. Cluburile și filialele Pro Europa

Art. 44. Cluburile pot solicita Adunării Generale, la propunerea Consiliului de Coordonare acordarea calității de filială.

Art. 45. Filialele se constituie prin hotărîrea autenticată a Adunării Generale, la propunerea Consiliului de Coordonare. Personalitatea juridică se dobîndește de la data înscrierii filialei în Registrul Asociațiilor și Fundațiilor. Filialele pot încheia în nume propriu acte juridice de administrare și conservare în condițiile stabilite prin actul constitutiv al filialei. Actele juridice de dispoziție în numele și pe seama asociației pot fi încheiate numai pe baza hotărîrii prealabile a Consiliului de Coordonare.

Art. 48. (...) Comunicatele de presă ale filialelor vor avea avizul Biroului Executiv.

Pro Europa poate fi citită pe Internet la adresa:

www.proeuropa.ro

CONTENTS:

P. 1.: *From Tolerance to Intercultural Dialog* — An analysis of the need and importance of the activities organized by PEL during this week; *Honorary Members of Pro Europa League 2002.*

P. 2.: *A Romanian/Hungarian synopsis of the PEL's main events in January-March, 2002.*

P. 3.: *The Longest Week* — opinion set out from the Week of Tolerance and Intercultural Dialogue, presenting the existing mentalities of society.

P. 4.: *The Week of Tolerance and Intercultural Dialogue* — detailed presentation of the activities held in the period 18-24 March; *The Death Penalty* — seen from the point of view of human rights.

P. 5.: *Provincia 2000* — round-table on regionalism and book presentation with the participation of some of the authors. The Provincia 2000 book contains a selection of different articles published during the year 2000 in the bilingual monthly Provincia.

P. 6.: *Let the River Run Free and Clean* — presentation of the international ecological seminar, dedicated to the ecological situation of the rivers in the Tisa Basin.

P. 7.: *S.O.S. Sighișoara* — Prayer for Romania held with the occasion of the International Day of Prayer by the Orthodox community from Australia and presented in the opening of the round-table S.O.S. Sighișoara, held in the medieval Saxon town.

P. 8.: *Transsylvania Intercultural Academy* — presentation of the second session of the Transsylvania Intercultural Academy dedicated to the Hungarian community of Transilvania, ended with a selection of the opinions expressed by the participants in this program.

P. 9.: *Puzzle of a New Year; Inside* — a short presentation of the courses and workshops held in the framework of the College of Democracy, written by participating students.

P. 10.: *Bilingualism beyond de Law* — an opinion concerning the violation of Law 215 on public administration concerning the bilingual inscription of public institutions by the Mayor of Tîrgu-Mureș, backed up with the relevant Romanian and international legislation.

P. 11.: *A Threat for Citizens and for the Euro-Atlantic Integration; Declaration* — press releases concerning the vote given by the Chamber of Deputies for the Law on Classified Informations and the opinion of the PEL and Romanian Helsinki Committee concerning the exclusion from participating of these organizations from the international seminar "The cultural identity of the Roman Catholics (Csangos) from Moldova"

P. 12.: *General Assembly of PEL* — presentation of the newly elected Coordinating Council and the proposed and adopted modification of the organization's statute.

Liga PRO EUROPA Liga
Copreședinți:
Smaranda ENACHE și CSÍKY Boldizsár
Director executiv: SZOKOLY Elek
4300 Tîrgu Mureș, P-1a Trandafirilor nr. 5, et. III, CP. 1-154
Tel/fax: +40-(0)265-250182; 250183, e-mail: office@proeuropa.ro

Multiplicat la **MEDIAPRINT**
PRO EUROPA este publicată cu sprijinul
Fundației Heinrich Böll (Germania) și
Charles St. Mott (SUA)